

KONU KONU ÖZETİ

Türkçenin Tarihî Gelişimi

Altay Dönemi (İlk Türkçe Dönemi)

Türkçenin bu dönemi hakkında ne yazık ki geniş bir bilgiye sahip değiliz. Ural-Altay dil ailesi içinde yer alan Türkçenin bu dönemde henüz diğer akraba dillerden ayrılmadığı düşünülmektedir.

Eski Türkçe Dönemi

Türklerin VIII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar kullandıkları tek yazı dili Eski Türkçedir. Eski Türkçe; Kök Türk, Uygur ve Karahanlı devirlerini içine alır. Türkler bu zaman içinde birbirlerinden ayrı bölgelerde yeni kültür merkezleri meydana getirmelerine rağmen hep bu dile bağlı kalmışlardır.

Kök Türklerden sonra gelen Uygur ve Karahanlı devirleri Türk milletinin yeni medeniyet ve dinlerle tanıştığı zamanlardır. Kök Türklerin bıraktığı Orhun Kitabeleri de denen Kök Türk Yazıtları Uygurlardan kalan dinî ve hukukî metinler, Karahanlılar devrinde yazılan ve İslami Türk edebiyatının başlangıcını meydana getiren Kutadgu Bilig, Divân-ı Lugatî't Türk ve Atabetü'l Hakayık gibi eserler Eski Türkçe ile yazılmıştır.

Kuzey- Doğu Türkçesi, Batı Türkçesi

Eski Türkçeden sonra başlayan Orta Türkçe devri, Türklerin yeni yazı dillerini meydana getirdikleri bir dönemdir. Bu devirde Türkler batıda Anadolu'ya kuzeyde Karadeniz'in kuzeyi ile batı kısmına kadar yayıldı.

Bu devirde Türkçe, Kuzey-doğu Türkçesi ve Batı Türkçesi adı ile ikiye ayrılmıştır.

A. KUZEY-DOĞU TÜRKÇESİ

Kuzey-doğu Türkçesi XIII. yüzyıl ile XIV. yüzyıllarda Eski Türkçenin devamı olarak Hazar Denizi'nin kuzeyinde ve Orta Asya'da kullanıldı. Eski Türkçenin özelliklerini koruyup geliştirerek devam eden bu yazı dili Kuzey ve Doğu Türkçesi olmak üzere iki kolda gelişir.

*Kuzey Türkçesi

*Doğu Türkçesi

B. BATI TÜRKÇESİ

Hazar Denizi'nin güneyinden geçerek batıya gelip yerleşen Oğuz Türklerinin yazı dilidir. Türkçenin Eski Türkçeden sonra görülen iki kolundan birini oluşturur. XIII. yüzyıldan günümüze kadar kesintisiz devam etmiştir. Diğer yazı dillerine göre daha çok gelişme göstermiştir.

Batı Türkçesi; Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak üç devreye ayrılır.

*Eski Anadolu Türkçesi (Eski Türkiye Türkçesi): Batı Türkçesinin ilk devri olan Eski Anadolu Türkçesi XIII. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar devam etmiştir. Selçuklular, Anadolu Beylikleri ve ilk Osmanlı bu devre girmektedir.

*Osmanlı Türkçesi: Türkçe Osmanlı

Devletin sınırları içinde, Hazar'dan Orta Avrupa 'ya, Kırım'dan Afrika'ya kadar geniş bir sahaya yayılmıştır. Bu yayılma XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar devam etmiştir. Türkçe bu devrede yabancı dillerden pek çok kelime ve gramer şekilleri almıştır.

***Türkiye Türkçesi:** Batı Türkçesinin üçüncü devresi Türkiye Türkçesi devresidir. Genellikle "Yeni Lisan Hareketi" bu dönemin başlangıcı kabul edilir. 1908 yılından bu yana yüzyıla yakın bir zamanı içine alan bu devrede Türkçe yabancı gramer şekillerini bırakmış ve kendi yatağında akmaya başlamıştır. Bu devrin temelinde, İstanbul konuşmasının esas alındığı bir yazı dili vardır. Türkiye Türkçesinin gelişmesi içinde Yeni Lisan Hareketi'nden sonra en geniş çalışma Dil İnkılabı'dır. 1928'de Latin alfabesinin kabulü 1932'de Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk Dili Tetkik Cemiyeti (Türk Dil Kurumu)'nin kuruluşu bu hareketin önemli halkalarıdır.

Türklerin Geçmişten Bugüne Kullandığı Alfabeler

Türkler tarih boyunca Kök Türk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabelerini kullanmışlardır.

Kök Türk (Göktürk) Alfabeti

Kök Türk (Göktürk) alfabesi Orhun Kitabelerinde kullanılan ve bilinen ilk Türk alfabesidir. Bu alfabe 38 harften meydana gelen runik bir çivi yazısıdır. 4 ünlü harf,

26 ünsüz harf, 8 birleşik harften meydana gelir. Sağdan sola ve yukarıdan aşağıya doğru yazılır.

Uygur Alfabeti

Uygur Türkleri tarafından XI. yüzyıla kadar kullanılan Soğd kökenli bir alfabedir. Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügat'it-Türk adlı eserinde bu alfabe için "Türk alfabesi" demiştir. Bu alfabe 14 harften oluşmuş olsa da harfler bitişik yazıldığı için başta, ortada ve sonda kullanımları ile ilgili farklı işaretler ve ses ifadeleri olmuştur.

Arap Alfabeti

Türklerin İslamiyet'e geçmesinden sonra kullanılmaya başlanmış bir alfabedir. Sağdan sola doğru bitişik biçimde yazılan bu alfabede 28 harf vardır.

3 tane sesli harf bulunan bu alfabede harfler bitişik yazıldığı için başta, ortada ve sonda kullanımları ile ilgili farklı işaretler görülür.

Kiril Alfabeti

Orta Asya'da Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) egemenliğinde yaşamak zorunda kalan Türklerin kullandığı alfabedir.

Latin Alfabeti

1 Kasım 1928 tarihinde kabul edilen Harf İnkılabı ile Türkiye Türkçesinde kullanılmaya başlanan alfabedir. Bu alfabe 21 ünsüz, 8 ünlü olmak üzere 29 harf bulunmaktadır.

Çağımızda dünyanın büyük bölümü bu alfabeyi kullanmaktadır.

SORULAR

1.SORU:

Türklerin tarih boyunca kullandığı alfabelerden biri de - - - - alfabetidir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Kök Türk
- B) Uygur
- C) Arap
- D) Sümer
- E) Latin

Cevap: D

1.SORU:

Orhun Abideleri, Türklerin bilinen ilk alfabesi olan Göktürk alfabesi ile II. Göktürk Devleti Dönemi'nde dikilmiş mezar taşlarıdır. Bulundukları tarihte Türk tarihinin ilk yazılı belgeleri olarak kabul edilen kitabelerin en önemlileri Tonyukuk (716), Kül Tigin (732) ve Bilge Kağan (735) adına dikilmiştir.

Bu parçada sözü edilen ürünler Türkçenin hangi dönemine aittir?

- A) İlk Türkçe
- B) Ana Türkçe
- C) Eski Türkçe
- D) Orta Türkçe
- E) Yeni Türkçe

Cevap:C

SORU 3

XI. yüzyıla kadar kullanılan Soğd kökenli bir alfabedir. Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügat'it-Türk adlı eserinde bu alfabe için "Türk alfabesi" demiştir. Bu alfabe 14 harften oluşmuş olsa da harfler bitişik yazıldığı için başta, ortada ve sonda kullanımları ile ilgili farklı işaretler ve ses ifadeleri olmuştur.

Bu parçada aşağıdaki alfabelerden hangisi ile ilgili bilgi verilmektedir?

- A)Latin
- B)Arap
- C)Uygur
- D)Kök Türk
- E) Kiril

Cevap:C